

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”

Препринт серії № UABS CP/2012/001

Душко М.О.
студент групи П-92 II курсу юридичного факультету

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЙНОСТІ
ЗАПОВІТІВ САМОВБИВЦЬ
У СПАДКОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ**

У сучасній юридичній літературі відсутні будь-які дослідження з проблеми визнання заповітів самовбивць не дійсними. Частково це пояснюється тим, що починаючи з XVIII ст. самовбивство не визнається злочином (в Україні – з 1917 року). Заповіту самовбивць за останні 100 років не було присвячено жодної праці

Сучасна українська судова практика також, неоднозначна в питанні визнання заповітів самовбивць недійсними у позовному провадженні. Сьогодні суди ідуть таким шляхом. Самовбивця за заявою зацікавлених осіб та на підставі відповідних судових експертиз визнається недієздатним. І вже потім, в силу ст. ст. 41 (правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною), 215 (недійсність правочину), 226 (Правові наслідки вчинення правочину недієздатною особою) Цивільного кодексу України такий заповіт є нікчемним та проводиться посмертна судово-психіатрична експертиза, щодо дієздатності особі на час складання заповіту. Такий порядок розгляду справ щодо недійсності заповітів самовбивць, ускладненим як з процесуальної, так і з матеріально-правової точки зору.

Сучасне цивільне законодавство зарубіжних країн (як і українське) не містить жодної норми, яка б встановлювала умови дійсності заповіту самовбивць. Саме тому зацікавленим особам необхідно звертатись до суду, посиляючись на загальні норми, які регулюють умови дійсності будь-якого правочину та об'єм тестаментоздатності заповідача.

Основна проблема дійсності заповітів самовбивць дійсно полягає у наявності здібностей останніх розуміти значення своїх дій та (або) керувати ними саме у момент складання заповіту, а не у момент скоєння самовбивства. Ці моменти можуть як співпадати у часі, так і істотно відрізнитись.

Розглянемо ситуації, які можуть мати місце на практиці. Відправною точкою нашого дослідження також буде слугувати той факт, що самовбивство в юридичній психології розглядається як 1) акт, що здійснюється людиною у стані душевного розладу або під впливом психічної хвороби, та 2) усвідомлюваний акт під впливом гострих психотравмуючих ситуацій, за яких власне життя як вища цінність позбавляється сенсу. Тобто особа, що вчиняє самовбивство, вже має певні психічні розлади. Це підтверджується відповідними дослідженнями з юридичної психології, кримінології тощо.

У більшості випадків заповіт може бути визнаний недійсним у судовому порядку за позовом зацікавлених осіб. При цьому, як видно з вищенаведеного, у кожному разі суд повинен буде застосовувати загальні норми щодо умов дійсності правочину.

Задля уникнення судової тяганини, а також полегшення порядку розгляду справ щодо недійсності заповітів самовбивць, вважаємо за необхідне внести відповідні доповнення до чинного українського та російського.

Висновок. Проблемні питання дійсності заповітів самовбивць у спадковому праві України. Зокрема, доповнити ч. 2 ст. 1257 ЦКУ абзацем

другим та викласти його у наступній редакції: "Заповіти самовбивць можуть бути визнані недійсними в судовому порядку, виходячи із обставин, які мали місце на час складання такого заповіту у випадку складання заповіту особою, яка на момент його укладання не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними».